

Důkazem životnosti barokních uměleckých postupů i barokního vidění světa jsou závěrečné studie: Alexandr Stich (Praha) sledováním motivu „pomsty“ ve starší teologické literatuře i v době pobaroční dokládá mnoho inspiračních linií spojujících romantismus s barokem. Herta Schmid (Potsdam) se obrací k epoše starší a analyzuje tematický i formální ohlas husitské literatury v tvorbě Jaroslava Vrchlického. Vynikajícím dokladem přítomnosti baroka v moderní literatuře pak je studie Jiřího Holého (Praha) o baroknosti v Durychově Bloudění a jeho skrytých vazbách na Komenského Labyrint, v české poezii sleduje stopy bároka Getraude Zand (Wien) v úvaze nad básnickou tvorbou Karla Šiktance.

Obrovská šíře témat, postupů a podnětnost názorů dosvědčuje, že tu bylo otevřeno téma ještě zdaleka nevyčerpané. Badatelská tradice v oblasti českého literárního baroka je úctyhodná, sborník však přesvědčivě prokazuje, že právě takovým tolerantním setkáváním se objeví nové a nečekané paralely, problémy, otázky a podněty pro nová bádání v celém středoevropském regionu. I v tom je nepopíratelná hodnota tohoto sborníku.

Hana Bočková

Reprezentace, disperze, syntéza

Symbolismus v kontextoch a súvislostiach. Zostavila E. Maliti. Vedecká redakcia: M. Kusá, E. Maliti, jazyková redaktorka: S. Lesňáková. Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 1999, 383 s.

S podporou státního fondu *Pro Slovakia* a nadace *Open Society Fund* vychází reprezentativní svazek z konference, kterou Ústav svetovej literatúry SAV v Bratislavě uspořádal v září 1998. K názvu sborníku jednu poznámku: nejsem si jist, zda „kontext“ a „souvislost“ nejsou přece jen synonyma. Jak je zřejmé, bylo takřka nadlidským úkolem sestavit tento svazek a dát mu smysluplnou strukturu. To se s úspěchem podařilo. Jestliže pořadatelka takového obřimého celku skromně konstatuje, že „autori teda problematiku reflektovali viacerými spôsobmi, osvetľovali ju z viacerých uhlov, v prístupe k téme sa odráža aj generačný rozptyl, ktorý sa už na samom kolokviu ukázal ako veľmi plodný – veľká vedecká i životná poznávacía skúsenosť a schopnosť hlbokaj reflexie starších odborníkov sa tvorivo dopĺňa s hľadaním a vedeckou odvahou tých mladších“, ukazuje zastřeně i na disperzi, jak se jevila v jednotlivých přístupech. Přesto tvoří takto hluboce zvrátněný text poměrně jednotlivý celek i ve svém značném rozptylu.

První oddíl obsahuje koncepční studie koryfejí, především Mathauserovu, která udává tón celému sborníku, byť se z jeho koncepce některé studie vymykají. Podobný filozoficko-estetický ráz mají práce Vincenta Šabíka, Alexandra Avenaria, Pavla Koprdy a Ladislava Franka. Blokované studium širokého srovnávacího charakteru je patrné v druhém oddílu, jemuž dominuje práce Danuše Kšicové, zakotvená v její reprezentativní knize o secesi z roku 1998 a směřující ke generální komparatistice. Podobný ráz má stať Koškova ve smyslu přesahu k národním problémům bulharským a o úloze bulharské moderny a slovenské bulharistiky nebo zamyšlení Petra Kučery o podobách

symbolismu v české, německé a slovenské literatuře. Ivan Krasko pokládáný tradičně za „number one“ slovenského symbolismu je analyzován z různých stran v třetím oddílu, zvláště provokativně ve studii Viliama Marčoka. Intertextový a tropový charakter symbolu je objektem zkoumání ve čtvrtém oddílu sborníku, v němž bych zdůraznil dvě studie bohemistické (Luboš Merhaut, Daniel Vojtěch) a snad i jako obvykle exhibicionistickou práci Roberta Pynsenta, kultivovanou, sympatickou, někdy však na samém pokraji uchopitelnosti. Pátému oddílu vévodí stať Vladimíra Svatoňe o kontinuitě a diskontinuitě v kulturním životě na přelomu 19. a 20. století. Česká rusistika, alespoň v některých projevech, jevila se na počátku 90. let spíše jako revoluční ve smyslu, že všechno je jinak a že jsme studovali zcela jinou ruskou literaturu; V. Svatoň spíše konstatuje určitou konzervativnost naší lidské situace: „Nezměnil se pocit blízkosti či vzdálenosti vůči určitým lidem, nezměnilo se přesvědčení o mravní hodnotě nebo nehodnotě určitého chování, byť sloužilo jiným cílům, nezměnila se umělecká hodnota určitých děl, i když tato díla byla vřazena do jiných souvislostí“ (s. 224). V tomto smyslu je jistě pozoruhodné, že tu kromě Bulgakova, Gogola, Dostojevského, Platónova, Hodrové či J. Topola funkčně figuruje také Šolochov. Myslím, že Svatoňovy úvahy, i když se v nich symbolismus ocitá spíše implicitně, nedeklarativně, přinášejí nový pohled a nové shrnutí charakteristiky ruského umění na přelomu staletí v oněch čtyřech bodech (kult těla, sexualita – estetizace života a její ruská varianta – motivy relikvií a sbírek – obraz Petrohradu a jeho proměna) a ve zdůraznění určitých konkrétních jevů, jako je třeba Konstantin Vaginov, jehož dílo k nám Svatoň v 90. letech pomáhal uvádět. Snad by se tu daly najít i jiné linie, třeba ta reprezentovaná Gorkým, ono křečovitě prolnutí různých poetik a jazyků... Podobné úvahy ostatně provázejí také studii sestavovatelky Evy Maliti, stejně jako práci Antona Eliáše o symbolice vody a ohně v lyrice Balmontově.

Speciálnější povahu mají práce Maši Kusé (o zemi a jejích podobách u Litevce Jurgise Baltrušaitise) nebo fascinující zamyšlení Andreje Červeňáka nad snem a symbolem či studie Jekatěriny Sadurové o mytologickém prostoru u F. Sologuba.

Další oddíl směřuje již za hranice literatury – k divadlu (František Deák), k teatralitě (Zuzana Bakošová-Hlavenková), k poetice divadla (Soňa Šimková), k postavě dandyho (Anna Grusková), ke komparaci poetického a dramatického symbolu (Marek Mikle). Na konkrétním literárněhistorickém materiálu staví svoje zamyšlení Pavel Klein (ruské symbolistní hry), Nadežda Lindovská (humor v ruském symbolistickém dramatu), stejně jako Oľga Kovačičová v práci o hledání pramenů divadelnosti nebo Soňa Pašteková v příspěvku o funkci symbolu v expresionistickém dramatu Leonida Andrejeva. Polonistický materiál sem vnáší Peter Káša a slovenské drama Mária Jenčíková. Výrazným oživením je osmý a poslední oddíl mapující psychoanalytický impuls pro uměnovědu (Tomáš Štrauss), výtvarný symbolismus (Zuzana Bartošová) a okřídlené bytosti na náhrbčích (Marta Herucová).

Ve sborníku jde v podstatě o symbolismus slovanský, poněkud slovenský, ruský a český, zřídka polský a jiný. Škoda, že se nepodařilo více zapojit jiné literatury evropského okruhu. Nicméně poměrně hluboký filozofický záběr a zobecňující charakter sborníku to snadno vyrovnává. Slovenská literární věda vstupuje tímto dílem důstojně

do nového tisíciletí a snad právě příznačně a symbolicky symbolismem jako směrem přelomu věků.

Ivo Pospíšil

Filologická revue 3 a 4/1999

Čtvrtletník *Filologická revue* vydávaný Filozofickou fakultou Univerzity M. Bela v B. Bystrici ve svém druhém ročníku pokračuje ve snaze zaujmout každého, byť leckdy dosti různorodě orientovaného čtenáře alespoň jedním či dvěma příspěvky. Není proto dost dobře možné zabývat se kriticky jednotlivými statěmi, proto snad jen informativně připomeneme, co lze najít v číslech druhého pololetí ročníku 1999.

Číslo 3/1999 přináší stati o básníku Mikulášovi Kováčovi (J. Lomenčík), o místu ukrajinské poezie v letech 1945-1990 v širším kontextu (M. Roman), zamyšlení o významu pojmu víra (L. J. Vaverka), hledání kořenů některých španělských frazeologismů (L. Trup, E. Trupová), zhodnocení významu Kollárovy čtanky z r. 1825 pro tvorbu učebnic v následujícím období (J. Tatár), pohled na problémy spojené s vydáváním a recepcí starší slovenské literatury (Z. Hurtajová) i charakteristiku tvorby L. M. Silkové (M. Dzurová). Nad interpretací literárního textu se v eseji zamýšlí A. Vachová a nad nosností slova S. Makara.

V čísle 4/1999 nalezneme čtenář informace o typech honorifikace v korejštině (L. Drozdík), připomenutí významu A. S. Puškina u příležitosti 200. výročí jeho narození (A. Červeňák), pokračuje tu zamyšlení se nad tvorbou M. Kováče (J. Tatár), nalezneme počátek delší práce o španělských adjektivech (O. Lisyová) i pokračování příspěvku o španělské frazeologii (L. Trup, E. Trupová); maďarskou poezii na Slovensku po II. světové válce se zabývá F. Alabán, mezijazykovou homonymií R. Horáková a slovanskými spisovnými jazyky na konci 20. století E. Horák.

Obě čísla kromě toho obsahují poměrně rozsáhlý recenzní oddíl. Většina recenzí však má spíše informativní než kriticky hodnotící charakter.

Josef Dohnal

Недзвецкий, В. А., Филиппов, В. В.: Русская «деревенская» проза. Москва, Издательство Московского университета, 1999, 144 с.

V loňském roce byla v nakladatelství Moskevské univerzity vydána učebnice autorů Nedzveckého a Filippova, mapující ruskou prózu 20. století tematicky zaměřenou na vesnici, tedy jev, který se pod označením „vesnická próza“ stal v ruské literatuře pojmem a který představuje zejména v 60. a 70. letech jednu z jejich nejvýraznějších linií.

Kniha je rozdělena do šesti kapitol, v nichž autoři sledují vývoj vybrané problematiky od jejích zdrojů v 19. století až do 90. let 20. století. V. A. Nedzveckij v první